

ČERGOVSKÝ MINČOL

NATURA 2000

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie. Hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie európskeho prírodného bohatstva – najvzácnejších a najohrozenejších biotopov¹ a druhov na území štátov EÚ. Sústavu NATURA 2000 tvoria **chránené vtáčie územia** vyhlasované s cieľom ochrany vtáctva a **územia európskeho významu** s cieľom ochrany ostatných vzácnych a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov. O zaradení územia do sústavy NATURA 2000 rozhoduje Európska komisia, ktorá územia vyberá z predložených návrhov jednotlivých členských krajín.

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU ČERGOVSKÝ MINČOL



Horské lúky v NPR Čergovský Minčo

Identifikačný kód územia: SKUEV0331
Nadmorská výška: 528 – 1157 m n.m.
Rozloha: 4 144,69 ha
Kraj: Prešovský

Okresy: Bardejov, Sabinov, Stará Ľubovňa
Katastrálne územia: Livov, Livovská Huta; Hanigovce, Kamenica, Milpoš, Olejníkov; Kyjov

¹ prírodný životný priestor charakterizovaný určitými vonkajšími podmienkami a súborom v ňom žijúcich organizmov (rastlín a živočíchov)



Dolina Krížovského potoka pri Livovskej Hute

PRÍRODNÉ POMERY

Územie európskeho významu (ÚEV) Čergovský Minčol je súčasťou geomorfologického celku Čergov v oblasti Východné Beskydy. Je budované treťohorným flyšovým pásmom, reprezentovaným horninami magurskej tektonickej jednotky a v rámci nej krynickej (čergovskej) litofaciálnej jednotky. Takmer celé územie ÚEV je tvorené hrubopiesčitým flyšom tzv. strihovského súvrstvia (stredný až vrchný eocén), budujú ho pieskovce, ílovce a zlepenec. Len severovýchodný cíp územia pod spojniciou Livov – Livovská Huta patrí k pieskovcovému flyšu čergovského súvrstvia – reprezentujú ho piesčité ílovce a hrubozrnné pieskovce stredného eocénu. V prostredí strihovského súvrstvia, v úseku medzi obcami Kyjov, Majdan a Livovská Huta najmä svahy niektorých dolín budujú tenkolavicovité pieskovce a červené a zelené ílovce tzv. pestrého súvrstvia stredno až vrchnoeocénneho veku. Navonok má územie monotónnu geologickú stavbu, napriek tomu ho charakterizuje hornatinový reliéf s hlbokými „V“ dolinami, na ich dne tečú horské potoky bez nivy alebo so slabo vyvinutou nivou.

Lesy pokrývajú až 99 % územia. Plošne sú najviac zastúpené bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy. V mozaike lesných porastov sú výraznou mierou zastúpené ešte lipovo-javorové sutinové lesy, javorovo-bukové horské lesy a kyslomilné bukové lesy. Vo vrcholových partiách lesné porasty dopĺňajú svahové a hrebeňové horské lúky s mikromokrinami, solitérmi i skupinami drevín. Horské lúky sú charakteristickým



Typický tvar doliny ÚEV Čergovský Minčol



Hniezdo orla kríklavého (*Aquila pomarina*)

prvkom Čergovského Minčola, a aj celého pohoria Čergov.

Napriek tomu, že v území nie je zastúpený žiaden rastlinný druh európskeho významu, čergovské lúky sa vyznačujú pestrou druhovou skladbou s výskytom mnohých chránených druhov národného významu: vstavačovec bazový (*Dactylorhiza sambucina*), vstavač mužský (*Orchis mascula*), pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*), plavúň obyčajný (*Lycopodium clavatum*), ale aj ohrozených druhov akými sú vemenníček zelený (*Coeloglossum viride*), sedmokvietok európsky (*Trientalis europaea*), či chlpánik oranžový (*Pilosella aurantiaca*), ktorý spolu s horcom luskáčovitým (*Gentiana asclepiadea*), cesnakom hadím (*Allium victorialis*), ľaliou zlatohlavou (*Lilium martagon*), nátržníkom zlatým (*Potentilla aurea*), kýchavicou bielou Lobelovou (*Veratrum album* subsp. *lobelianum*) patria medzi najkrajšie farebné ozdoby horských lúk Čergovského Minčola. V lesných porastoch skoro na jar sú nápadné kobercovité porasty snežienky jarnej (*Galanthus nivalis*), cesnaku medvedieho (*Allium ursinum*), neskôr rozkvitá mesačnica trváca (*Lunaria rediviva*), prilbice – prilbica moldavská (*Aconitum moldavicum*), prilbica pestrá (*Aconitum variegatum*) a ďalšie druhy.

Zo živočíšnych druhov európskeho významu má tu svoje zastúpenie chrobák fúzač alpský (*Rosalia alpina*), z obojživelníkov kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), z vtákov druhy, ktoré tu hniezdia alebo tu majú loviská – sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), výr skalný (*Bubo bubo*), orol skalný (*Aquila chrysaetos*), orol kríklavý (*Aquila pomarina*), včelár lesný (*Pernis apivorus*), bocian čierny (*Ciconia nigra*), tetov európsky (*Tetrao tetrix*), ďateľ čierny (*Dryocopus martius*), vyskytli sa tu aj penica jarabá (*Sylvia nisoria*) a myšiak hrdzavý (*Buteo rufinus*). Z cicavcov sa tu pravidelne vyskytuje vlk dravý (*Canis lupus*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), v posledných rokoch medveď hnedý (*Ursus arctos*) a vzácné horné časti tokov prehľadáva vydra riečna (*Lutra lutra*). Mozaiku cicavcov európskeho významu dopĺňajú netopiere – netopier obyčajný (*Myotis myotis*) a podkovár malý (*Rhinolophus hipposideros*).



Dolina Vičieho potoka

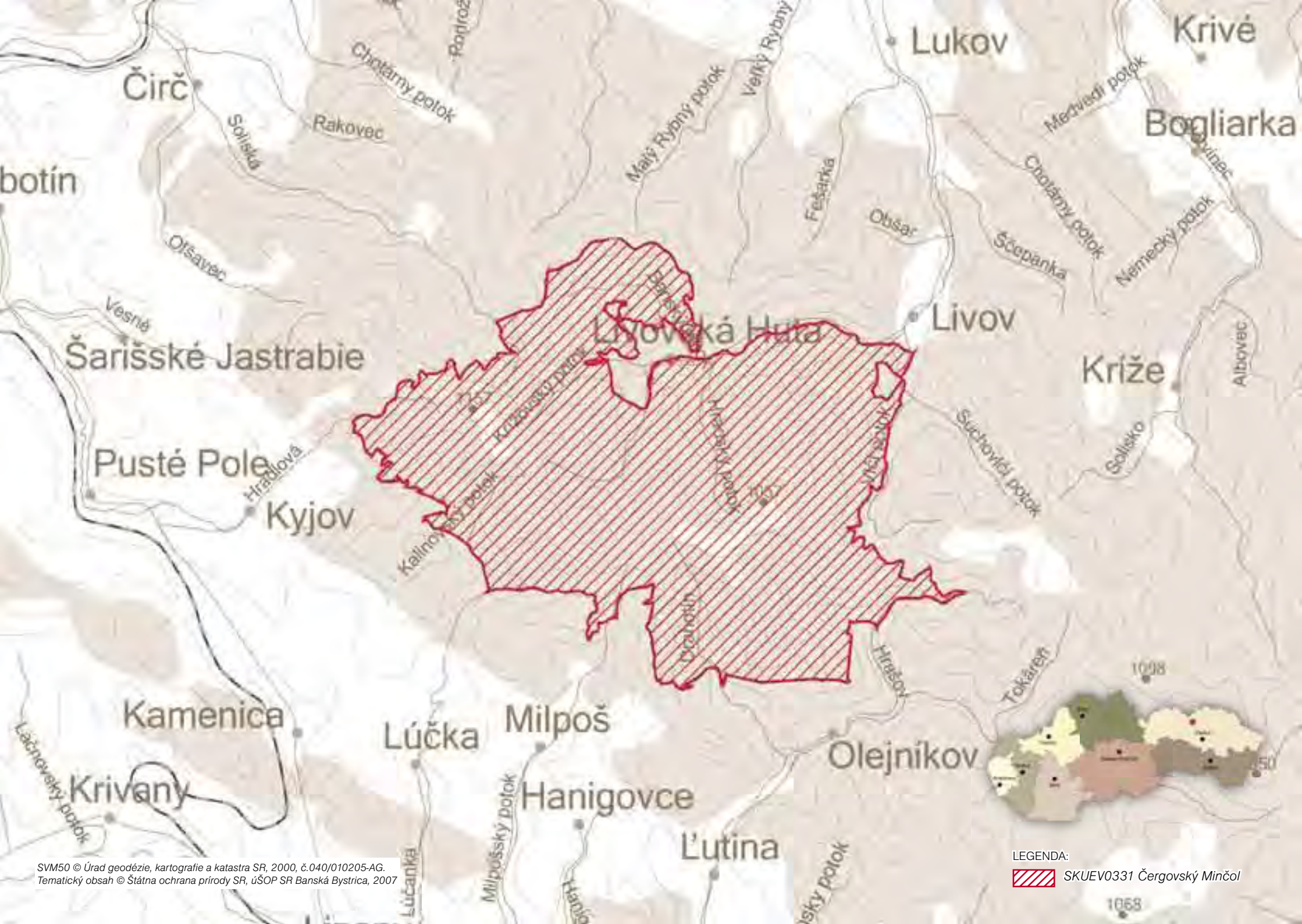
NEGATÍVNE VPLYVY

Medzi javy ohrozujúce súčasný stav kvality prírodného prostredia patria javy prírodné, ale regulovateľné človekom, a na druhej strane javy vyvolané priamo prítomnosťou človeka a jeho aktivitami.

Z prírodných javov, ktoré majú negatívny dopad na zmenu krajiny, ekosystémy a kvalitu biodiverzity vystupuje do popredia postupné zarastanie svahových a hrebeňových lúk a horských poľán náletovými drevinami. Príčinou je absencia pôvodného spôsobu obhospodarovania lúk – kosenia a spásania.

Prírodné prostredie v území poznamenávajú aktivity hospodárskeho charakteru (lesného hospodárstva), zber lesných plodov (so sprievodnými javmi) a turistika, resp. návštevnosť územia pre iné príčiny (napr. zvýšený pohyb terénnych motorových vozidiel). Z hľadiska hospodárenia na lesnom fonde k negatívnym javom patrí vnášanie nepôvodných drevín pri obnove lesa, menej šetriace spôsoby ťažby a sústreďovania drevnej hmoty, zalesňovanie lúk a lesných poľán a absencia kosenia svahových a hrebeňových lúk (v súčasnosti patria do lesného fondu).

Zber lesných plodov, najmä čučoriedok, je nadmerný a nešetrný (spôsobom a technikou zberu), prejavujúci sa zvýšenou koncentráciou návštevnosti exponovaných častí územia, zošliapávaním a ničením vegetácie, znížením úživnosti územia pre niektoré druhy živočíchov (medveď, kurovité a drozdovité vtáky), pričom k negatívnym sprievodným javom patria aj vjazdy motorových vozidiel do územia.





Ozdobou horských lúk je aj horec luskáčovitý (*Gentiana asclepiadea*)



Obyvateľ hrebeňových a svahových lúk Čergovského Minčola – slepúch lámavý (*Anguis fragilis*)

OCHRANA ÚZEMIA

Každé územie európskeho významu sa po schválení Národného zoznamu navrhovaných ÚEV vládou SR (17. 3. 2004) považuje za chránené územie. Je to štádium tzv. **predbežnej ochrany**, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby sa stav európsky významných druhov a biotopov v území nezhoršoval. Toto obdobie môže trvať až 9 rokov, pričom počas prvých 3 rokov je národný zoznam posudzovaný v Európskej komisii a dochádza k definitívnemu výberu územia do sústavy NATURA 2000 a do maximálne ďalších 6 rokov dôjde k vyhláseniu územia. Predbežná ochrana je realizovaná prostredníctvom stupňov ochrany uvedených v národnom zozname. Podrobný zoznam parciel so zaradením k príslušnému stupňu ochrany pre ÚEV Čergovský Minčol, ako aj všetky ďalšie informácie o sústave NATURA 2000 na Slovensku nájdete na www.sopsr.sk/natura.

Stupne ochrany. Podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny je územná ochrana na Slovensku diferencovaná podľa stupňov ochrany. Najmenšie obmedzenia v prospech ochrany prírody predstavuje 1. stupeň (platí na celom území SR), najprísnejší je 5. stupeň (o. i. zahŕňa zákaz pohybu mimo vyznačených turistických chodníkov, zberu plodov a rušenia pokoja v záujme prítomných živočíchov a samozrejme vylučuje hospodársku činnosť). V prípade zónovania územia, jednotlivým zónam zodpovedajú príslušné stupne ochrany (zóna A = 5. stupeň, zóna B = 4. stupeň, zóna C = 3. stupeň, zóna D = 2. stupeň. 1. stupeň nemá pridelenú zónu).

Významné prírodné hodnoty územia boli a sú predmetom záujmu prírodovedcov a ochrancov prírody. Výsledkom ich snáh bolo zriadenie dvoch národných prírodných rezervácií – NPR Čergovský Minčol (1986) a NPR Pramenisko Tople (2002).

Hlavným cieľom ochrany územia je zachovanie priaznivého stavu biotopov a druhov európskeho významu, ktoré sa v území trvalo alebo dlhodobejšie vyskytujú. Náležitú pozornosť je potrebné venovať aj ochrane biotopov a druhov národného významu.



Jedľové bučiny, v pozadí hrebeňové lúky hlavného čergovského chrbta



Pohľad do jednej z dolín z kóty Dvoriská (1057 m), v pozadí pohorie Busov

Naplnenie cieľov ochrany si vyžaduje špecifickú starostlivosť o územie, ktoré sa v plnej miere dá zabezpečiť len s účasťou vlastníkov, užívateľov a obcí. Starostlivosť o územie bude zabezpečená prostredníctvom určenia rôznych stupňov ochrany pre jednotlivé časti územia a vypracovania programu starostlivosti, v ktorom budú zakotvené spôsoby hospodárenia v území.

STAROSTLIVOSŤ O ÚZEMIE

Medzi potrebné spôsoby hospodárenia v území patrí:

V lesných porastoch maloplošných chránených území

- bezzasahový režim
- osobitný prístup pri kalamitných situáciách

V ostatných lesných porastoch

- zvyšovanie rubnej doby, predlžovanie obnovnej doby, zvyšovanie podielu prirodzenej obnovy
- zachovanie alebo cielené obnovovanie prirodzeného druhového zloženia lesných porastov, postupné znižovanie zastúpenia stanovištne nepôvodných lesných drevín
- využívanie šetriacich spôsobov ťažby a sústreďovania drevnej hmoty
- minimalizácia hospodárskych opatrení na vybraných lokalitách počas vývojových štádií reprodukčného procesu živočíchov

Na hrebeňových a svahových lúkach a lesných poľanách

- zachovanie pôvodných lúčnych porastov vylúčením rozorávania a zalesňovania
- kosenie (jedenkrát ročne), prepásanie (ovce a kozy) a odstraňovanie náletu
- zákaz zberu čučoriedok (okrem vlastníkov a užívateľov) v množstvách indikujúcich komerčné účely.

Vyhláseniu územia a vypracovaniu programu starostlivosti s navrhovanými opatreniami bude predchádzať ich prerokovanie so zainteresovanými vlastníkami a užívateľmi územia. Nezávisle na tomto procese môžete s otázkami a návrhmi kontaktovať pracovníkov ŠOP SR – RCOP v Prešove.

ZOZNAM BIOTOPOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Typ biotopu **Kód NATURA 2000**
(* prioritné biotopy)

Prírodné a poloprirodné travinno-bylinné biotopy

Kvetnaté vysokohorské a horské psicové porasty na silikátovom substráte 6230*
Vlhkomilné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách
od nížin do alpínskeho stupňa 6430

Lesné biotopy

Bukové a jedľové kvetnaté lesy 9130
Javorovo-bukové horské lesy 9140
Kyslomilné bukové lesy 9110
Lipovo-javorové sutinové lesy 9180*



Interiér jedľovej bučiny

ZOZNAM DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Skupina **Vedecký názov**
Slovenský názov (* prioritné druhy)

Chrobáky

fúzač alpský **Rosalia alpina*
roháč obyčajný *Lucanus cervus*



Fúzač veľký
(*Cerambyx cerdo*)

Obojživelníky

kunka žltobruchá *Bombina variegata*

Cicavce – netopiere

netopier obyčajný *Myotis myotis*
podkovár krpatý/ p.malý *Rhinolophus hipposideros*



Podkovár malý
(*Rhinolophus hipposideros*)

Cicavce – šelmy

medveď hnedý **Ursus arctos*
rys ostrovid *Lynx lynx*
vlk dravý **Canis lupus*
vydra riečna *Lutra lutra*



Lesné cesty sú vhodným biotopom pre kunkú žltobruchú
(*Bombina variegata*)



Vydra riečna
(*Lutra lutra*)



KONTAKTNÉ ADRESY

ISBN 978-80-89310-15-9

Štátna ochrana prírody SR
Regionálne centrum ochrany prírody v Prešove
Hlavná 93
080 01 Prešov
Tel.: 051/7732713
Fax: 051/7724179

www.sopsr.sk/natura

Autori fotografií: © D. Baláž, © M. Buday, © M. Hrabčák, ©, P. Kaňuch, © M. Rožkanin,
© P. Urban, © J. Voskár

Tento informačný materiál vydala ŠOP SR v rámci projektu Optimalizácia komunikácie a informovania o chránených územiach zaradených do sústavy Natura 2000, ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou.

Foto na obálke:

*predná strana – Sokolia skala, tvrdoš bradlového pásma v prostredí paleogénu, v pozadí predpolie Čergovského Minčola; interiér bukového lesa; samička roháča obyčajného (*Lucanus cervus*); vlk dravý (*Canis lupus*)
zadná strana – typ ľudovej stavby v Livovskej Hute*

